

Nasjonalt geodataråd

Torsdag 2. mai 2024 – kl. 10:00 – 15:00

Møtet fant sted hos NVE - Middelthunsgate 29 på Majorstua, Oslo

[Bakgrunnsnotat](#) for møtet.

(Presentasjonene fra møtet finner du ved å klikke på saksnummeret.)

Velkommen og presentasjonsrunde

Arne Bjørn Mildal ønsket velkommen og det ble tid til en kort presentasjonsrunde. 15 av 16 rådsmedlemmer hadde anledning til å møte.

Sak 1/2024 – Forventinger og ambisjoner for Nasjonalt geodataråd v/KDD

Martin Vestnes Sæter fra Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) innledet om geodatarådets tilknytning til KDD, historikk, sammensetning, mandat og forventninger til den sektorovergripende rollen. Se vedlagte presentasjon.

Blant annet ble involvering i arbeidet med nasjonalt geodatastrategi og utdeling av pris for gode døme nevnt som gode tidligere tiltak i regi av geodatarådet. Det ble også nevnt at departementene ikke lengre ønsker å ta ansvar for prisutdelinger. Det er aktuelt å utarbeide en ny nasjonal geodatastrategi fra 2026. KDD vil be om en vurdering av behov og innretning av dette arbeidet som underlag for en politisk beslutning.

For departementet vil geodatarådet være viktig for å få innspill til, og forankring av, mulige satsingsforslag på fagområdet. Rådet har en spennende sammensetning som representerer offentlig og privat sektor samt akademien. Det er likevel en forventning til at rådet også ser utenfor egne sektorområder. Geodatarådet bør være en arena for å løfte problemstillinger og skape åpenhet og kommunikasjon – med inspirasjon fra Skate. Videre ble det nevnt en rekke tema og områder som det vil være aktuelt å involvere rådet i – eksempelvis:

- Datadeling – bedre modeller for «toveis» datadeling mellom offentlig/privat.
- Skjerming av data av sikkerhetsmessige hensyn
- Geodata sin rolle i totalberedskapen
- Bruk av kunstig intelligens (KI) – utfordringer, nytteverdi og gode eksempler
- Lover og forskrifter – mye nytt fra EU, eks. ODD (Open Data Directive) og HVD (High Value Dataset) data – konsekvenser?
- Rådet vil ha en rolle i forbindelse med utfordringer og implementering av nye regler.
- Muligheter for å videreutvikle samarbeid mellom offentlig, privat og Akademia?

Spørsmål/innspill:

Det ble stilt spørsmål om hvordan geodatarådet skal kunne etablere et best mulig samspill med KDD - siden det ble påpekt som et forbedringsområde i midtveisevalueringen.

Det ble pekt på at alle råd er blitt publisert på KDD nettsider, men at de kanskje i stor grad har stoppet opp der. Det er viktig at rådene kan håndteres innenfor de rammene KDD opererer innenfor. Vi må jobbe sammen om å ta rådene videre og se hva som fungerer. Et møte med statsråden mot slutten av året er foreslått og kan være en ide. KDD har ønske om forbedring i denne perioden – slik at rådene blir løftet til politisk beslutningsnivå.

Det ble stilt spørsmål om eksempler på råd og aktiviteter som har fungert bra.

Involvering og innspill til satsingsforslag for videreutvikling av geografisk infrastruktur har vært verdifullt. I forkant av dette var innspill fra en egen arbeidsgruppe under geodatarådet

nyttige for departementet (Geosats). Videre har innspill til behov for deling av havbunnsdata vært nyttige – dette er en prosess som tok lang tid i FD. Konkrete og raskt gjennomførbare tiltak er svært velkomne. Etablering av dedikerte arbeidsgrupper har fungert bra.

Det ble stilt spørsmål om hvordan geodatarådet kan lykkes med å fremme tverrsektorielle forslag, siden departementsstrukturen er sektorbasert.

Departementene er et fellesskap og har en mulighet til å løfte tverrsektorielle tiltak, men det er en styrke om rådet kan ta initiativ til samarbeid på tvers på tidlige stadier. Viktig at sektoretatene tar initiativ og gjerne forsøker først å sikre forankring i eget departement parallelt – da er det lettere for KDD å følge opp.

Sak 2/2024 – Geodatarådets arbeidsform

Arne Bjørn Mildal innledet med noen tanker om hva geodatarådet skal jobbe med og hvordan arbeidet da bør legges opp. Se vedlagte presentasjon.

Mandatet setter premissene – når kan vi si at vi har gjort oppgaven vår?
Oppfølging av Geodataloven er et av fundamentene for rådets arbeid.
Hvordan løfter vi og gjør arbeidet i rådet spennende?
Hvordan tar geodatarådet en naturlig posisjon blant de nasjonale samarbeidsarenaene?

Aktuelle tema

Mulige bestillinger til geodatarådet kan eksempelvis knyttes til digitaliseringsstrategien som trolig presenteres på digitaliseringskonferansen i juni. Hva vil den ha å si for geodata?
Samarbeid og styringsmodeller må videreutvikles i tråd med utviklingen på tilgrensende områder og mulige satsinger
Styrking av offentlig og privat samarbeid vil få stor betydning eksempelvis for standardisering og forretningsmodeller.
Hvordan kan vi bidra til prioritering av tiltak som understøtter viktige samfunnsområder?

Arbeidsform

Hvordan få intern samhandling i rådet?
Geodatarådet har stor bredde og skal dekke flere akser og sektorer - eksempelvis sjø- land.

I utgangspunktet legges det opp til 2 fysiske og 2 digitale møter årlig
Andre møtesteder enn Oslo er aktuelt – åpne for invitasjoner.

Arbeidsgrupper er nevnt som en god arbeidsform for å sikre samarbeid om prioriterte tema. Jevnlig kontakt og møter med KDD i løpet av året er anbefalt.

Det er etablert et eget samhandlingsrom på nettet hos Kartverket.
[Nasjonalt geodataråd | Generelt | Microsoft Teams](#)

Eget nettsted for geodatarådet – med «forslagskasse» vil bli vurdert.

Mot slutten av forrige periode gjorde Geodatarådets medlemmer en egnevaluering av Rådets arbeid, resultater og samhandling med KDD.
Dette notatet oppsummerer resultatene av evalueringen. [Notat egnevaluering.](#)

Innspill:

Rådsmedlemmene ser spennende muligheter for geodatarådet i et digitaliseringsperspektiv
Kobling mellom samfunnsområdene og det sikkerhetspolitiske er svært aktuelt.
Viktig å kunne heve blikket og diskutere de spennende mulighetene – når forhåpentligvis satsingsforslaget blir satt i gang.

Sak 3/2024 – Kunstig intelligens – Hvor vil geodata kunne ha betydning? v/Heri Ramampiaro

Heri Ramampiaro innledet på temaet om Kunstig intelligens (KI) og maskinlæring. Mye av det vi omtaler som KI er fortsatt på maskinlæringsstadiet og gir beslutningsanbefalinger. Geografisk data spiller en stadig større rolle som en plattform for mange anvendelser og betydningen av kvalitetsdata er økende for GeoAI (Søppel inn = søppel ut).

Heri dekket i sin innledning grunnleggende teori, metoder/modeller, aktuelle utfordringer og eksempler på anvendelser som 3D skyer og geospasiale digitale tvillinger.

Sikkerhet, ansvar, skade, sannhet, eierskap, opphavsrett, Ytelse, kostnader, personvern og transparens er stikkord for videre drøfting og utvikling av kjøreregler for anvendelse av KI. Se vedlagte presentasjon – som ble avsluttet med en video om – AIBA Safe Digital Lives.

Spørsmål/innspill:

Det ble påpekt at personvern er en opplagt utfordring, men også nasjonsvern vil bli utfordret i større grad i tiden som kommer.

Det blir viktig for rådet å diskutere delingsstrategi, der hensynet til nasjonal sikkerhet kan vektas mot hensynet til innovasjon og utvikling. Vi må finne måter å ta ut nytte på mellom offentlig, privat, akademia. For akademia og åpenhet er en utfordring – KI skal være open source – men det vil også være behov for å lukke. Vi må heller ikke være overforsiktige. En del av nytten utforsker du gjennom åpenhet.

Massenedlasting av data er ikke svaret i fremtiden – du trenger ikke tilgang til alt – det er behov for en tydelig stemme om avveining av åpenhet. I tillegg bør tilgangen til en del rådata vurderes nærmere.

Kombinasjoner av ulike datakilder og at aktører som kan kombinere åpne data med egne data, vil utfordre sikkerhetsloven – her er det en krevende balansegang mellom åpenhet og sikkerhet. Vi trenger en «vær varsom plakat». Vi må ha en debatt om hva vi kan legge ut. Det blir pekt på at betydelige mengder ganske detaljerte fjernmålingsdata er tilgjengelig fra internasjonale aktører – eks [Planet](#) - som tilbyr global dekning.

Viktig diskusjon som vi må komme tilbake til og som begynner å haste. Eksempelvis er NIBIO svært åpne og deler detaljerte data om arealer og potensiale for matproduksjon.

Hvor kommer ansvarlighet inn? Brukeren og leverandøren må gjøre sine risikovurderinger.

Miljødirektoratet utforsker utnyttelsen av KI for tematiske data/kunnskapsgrunnlag og vurderer dette som et paradigmeskifte. Kartlegging er digital i dag og vi bør diskutere om i hvilken retning utviklingen går og hvordan kjørereglene bør være.

Kommunene samler og har enorme mengder data innenfor en rekke samfunnsområder, det kan være behov for å etablere en form for tilsyn knyttet til KI.

Innenfor helsesektoren er dette et viktig tema i dag og det er kanskje mulig å ta lærdom fra veilednings og reguleringstiltak innenfor helsesektoren.

Forslag til oppfølging:

Nasjonalt geodataråd mener anvendelser, kjøreregler og deling av data i forhold til KI er et team for videre oppfølging videre oppfølging av nasjonalt geodataråd. Deltakerne oppfordres til å spille inn bidrag til videre drøfting.

Sak 4/2024 – Grunnkart for arealregnskap – v/Hildegunn Norheim

Hildegunn Norheim innledet om etablering og bruk av grunnkart for arealregnskap. Norske kommuner og fylker jobber målrettet for å få på plass lokale og regionale arealregnskap. Nå er det laget et nytt nasjonalt grunnkart som sammenfatter informasjon om arealdekke, arealbruk og økosystemer. Kartet vil gjøre kommunenes arbeid enklere, siden kommunene ofte mangler denne typen kompetanse og ressurser.

Grunnkartet er nå i en testfase. Det merkes økt interesse for arealregnskap og en standardisert metode gjør det enklere å overvåke endringer og sammenligne på tvers av sektorer når det gjelder status, endringer, planreserve og effekter. Data er tilgjengelig via Geonorge. Brukerinvolvering er viktig, og det er lagt opp til en prosess for dialog.

NIBIO konkluderer med at det er rart at vi ikke har gjort dette tidligere – tilsvarende kan gjøres på flere områder – samme grunnlaget kan brukes både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Se vedlagte presentasjon som konkluderer med at dette er en fremtidsrettet satsing som gir store besparelser, bygger på felles standarder og gjør års versjoner mulig.

Spørsmål/innspill:

Fra kommunenes side oppfattes dette som et spennende initiativ. Erfaringen tilsier at det er viktig å ta med brukerne og kommunene på et tidlig tidspunkt. Det er utviklet minst 70 ulike (ukoordinerte) verktøy for kommunene – blir ofte omtalt som «verktøy-tyranniet»! Vi må spørre oss om hvordan geodatarådet kan bidra til bedre og gjerne færre verktøy, bedre tilrettelagte data og bedre rutiner.

Det understrekes at grunnkartet ikke er et verktøy, men et datasett der dataene er koblet sammen for å lette arbeidet. Det er lagt opp til god dialog med kommunene.

Klimaregnskap kan være et neste steg – kanskje de store kommunene kan gå først og etablere felles modeller dere felles datagrunnlag kan legges til grunn?

Kan vi få til et tilsvarende samarbeid på sjøen – svært relevant problemstilling både på kysten og for havområdene.

Havforskningsinstituttet, NGU og Kartverket jobber med en satsing på marine grunnkart innenfor 12 nautiske. Det er utfordrende med manglende kunnskap under havoverflaten. De gode erfaringene kan videreføres – men det er nok litt tidlig enda.

Forslag til oppfølging:

Nasjonalt geodataråd ser muligheter for at tilsvarende tverrsektorielt samarbeid kan videreutvikles og etableres på andre områder. Deltakerne oppfordres til å spille inn konkrete forslag til ulike anvendelser.

Sak 5/2024 - Bruk av geodata i krise og beredskap – v/Anne Guro Nøkleby

Anne Guro Nøkleby innledet om bestillingen som Kartverket har fått sitt i tildelingsbrevet for 2024. Det skal innhentes informasjon om hvordan geografiske data har blitt anvendt under krisesituasjoner som har oppstått som følge av naturfare og sikkerhetshendelser.

Kartverket skal også utarbeide forslag til tiltak for KDD, som kan bidra til bedre og enklere utnyttelse av geodata under fremtidige hendelser.

En kort rapport med søkelys på tiltak rundt økt og bedre bruk av geografisk informasjon i forbindelse med hendelser, skal kunne benyttes som grunnlag for interdepartemental dialog om tiltak. Krisesituasjoner strekker seg også ut over dette oppdraget

Felles tilrettelegging basert på de 4 aksene: felles situasjonsbilde, enklere tilgang, bedre samhandling, styrket kompetanse:

Behov for felles situasjonsbilde ved krisesituasjoner - Dette handler blant annet om å operere basert på samme og autorative geodata og kart

Bedre samhandling under krisesituasjoner skjer når aktørene har et godt bilde av situasjonen og kan planlegge og reagere basert på tilgang til gode beslutningsgrunnlag

Enklere tilgang til geodata. Data fra statlige aktører kan ofte bli fagtunge og komplekse for å tilfredsstille mange ulike behov.

Styrke kompetanse på bruk av geodata. Kart og geodata blir ofte trukket inn i hendelser for sent og med uklare oppfatninger om hvilke behov disse skal løse.

Spørsmål/innspill:

Det ble stilt spørsmål om hvordan deling av data i sann tid under en krisesituasjon kan understøttes i dag – eksempelvis fra drone, sensorer og satellitt.

Fellesløsningene dekker ikke dette behovet i dag – men dette vil være en naturlig del av videreutviklingen av fellesløsningene som bidrar til å understøtte den digitale situasjonsforståelsen og felles situasjonsbilde.

Alle de fire aksene har behov for tiltak og det blir et tverrsektorielt problem. Hvem har vilje til å løse utfordringen med tverrsektorielt situasjonsbilde? Krisene blir ikke akkurat som tenkt – viktig med kapasitet og kompetanse til å håndtere det uventede.

Justisdepartementet med underliggende etater har et overordnet ansvar, men de fleste sektorer vil være bidragsytere og brukere av et felles operasjonelt situasjonsbilde.

En naturlig kobling til den til presentasjonen om fellesløsningene – mye vil bli oppnådd gjennom styrking av felleskomponentene. Enhver krise oppstår i en kommune. Klimautfordringene har vi ikke løst – antall hendelser vil øke.

[BarentsWatch](#) (BW) har løst noen av disse utfordringene. Akutt forurensning ligger under Kystverket. BW sikrer at ansvarlig aktør tar ansvar under arbeidsgangen. Det er fortsatt mulig å koble erfaringer fra BW inn som en case i utredningen.

Forslag til oppfølging:

Nasjonalt geodataråd understreker betydningen av et godt oppdatert tverrsektorielt situasjonsbilde har stor betydning for både forebygging og håndtering av krisesituasjoner?

Videre utvikling av fellesløsningene i den geografiske infrastrukturen vil kunne bidra sterkt til å forbedre dagens løsninger.

Sak 6/2024 - Informasjon om satsingsforslag for styrking av geografisk infrastruktur v/Knut Bjørgaas

Knut Bjørgaas innledet om de tiltakene som er igangsatt for å styrke finansieringen av fellesløsningene i den geografiske infrastrukturen. Nasjonalt geodataråd har tidligere understreket betydningen av fellesløsningene og at både kommuner, fylkeskommuner og statlige og private virksomheter er avhengig av disse for å løse sine samfunnsoppdrag.

Problemet er at fellesløsningene i den geografiske infrastrukturen er utdaterte. Samtidig har mengden data som flyter gjennom løsningene og antall brukere av løsningene økt eksponentielt de siste årene. Økende mengde data som forvaltes og formidles gir økte

kostnader. Manglende investering over flere år har økt teknisk gjeld og nedetid. Samtidig har mengden uløste brukerbehov økt.

KDD har gitt Kartverket i oppdrag å foreslå en langsiktig bærekraftig styrings- og finansieringsmodell for fellesløsningene, herunder hvilke alternative tiltak som vil bidra til bedre tilgang til geodata og dermed økt samfunnsøkonomisk verdi fra løsningene. På bakgrunn av oppdraget leverte Kartverket i samarbeid med en arbeidsgruppe med representanter fra Geodatarådet, Norge digitalt og Geovekst et satsingsforslag for 2025-budsjettet med en anbefalt styrings- og finansieringsmodell. Det er videre foretatt en mulighetsstudie. Med utgangspunkt i mulighetsstudien er det utviklet og konkretisert fire alternative tiltak, hvor også nytte- og kostnadsvirkninger er identifisert. Et av vedleggene til satsingsforslaget er en samfunnsøkonomisk analyse utført av Menon Economics, som viser dagens og økt fremtidig verdi gitt gjennomføring av det anbefalte tiltaket - Samhandlingsplattformen. Hvis ikke tiltak gjennomføres vil det medføre at enkelte løsninger enten må slås av eller få vesentlig redusert funksjonalitet og oppetid.

Verdien av fellesløsningene og den geografiske infrastrukturen er estimert til 30 milliarder kroner årlig, med en vesentlig usikkerhet. Basert på Menon Economics sine analyser og det som ligger til grunn i andre tilsvarende studier, legges det til grunn en vesentlig usikkerhet i estimatet, og det vurderes at verdien av fellesløsningene og den geografiske infrastrukturen er mellom 22,5 og 37,5 milliarder kroner årlig. Estimaten er bygd opp av analyser av det offentlige forvaltnings aktiviteter og privat sektors verdiskaping som kan tilskrives geodata.

Spørsmål/innspill:

Satsingsforslaget ble levert i november 2023.

August-konferansen til regjeringen er trolig neste milepæl. Det er behov for støtteerklæringer på tvers av sektorene.

Kan deltakelse og presentasjon på Arendals-uka være et tiltak?

Det ble stilt spørsmål om hvordan finansieringen er beskrevet i forslaget.

Det ble opplyst at det er beskrevet som en varig endring pluss at ekstra kostnad for tunge datasett og brukere må tilleggsfinansieres av de aktuelle aktørene.

Det ble tatt opp at Kartverket tradisjonelt har tatt et stort ansvar for etablering og drift av fellesløsningene – betydning og volum er nå blitt for stort - hvordan kan vi følge opp videre? 10 departementer er allerede på banen – og disse må engasjeres videre. Kan vi bli mer synlige i mediebildet? Her kan kanskje geodatarådet gjøre noe sammen?

Det blir understreket at innsatsen fra flere rådsmedlemmer har gitt resultater frem til nå.

Kartverkssjefen understreker at det legges til grunn at staten betaler for fellesløsningene.

Mye av dataene kan det også bygges forretningsmodeller rundt for privat næringsliv – vi har mange eksempler på dette allerede. Vi forvalter data av høy kvalitet som er godt egnet for både offentlig og privat bruk.

Forretningsmodeller som understøtter dette blir et viktig tema for videre drøfting.

Digitaliseringsdirektoratet heier på fellesløsninger – det er mange løsninger det kjempes for – mange kjemper delvis mot hverandre. Hvordan kan vi unngå at dette blir en kamp mellom de ulike eierne og sektorene?

Finnes det andre forretningsmodeller og kan vi jobbe med andre modeller for finansiering – hva er årsakene til at det blir slik – og hvordan sikre nye modeller?

Statens vegvesen har god erfaring med å bruke brukerhistorier i innsalget av nye satsinger. SVV flytter dette ut i regionene – eksempelvis knyttet til areal og byvekstavtaler.

Forretningsmodellen må selges inn gjennom brukerhistorier – eks. flom, nasjonal sikkerhet.

Kommunene støtter fellesløsningene. Kan geodatarådet lever en ny uttalelse? Tidligere uttalelse kan godt oppdateres og gjenbrukes.

Det blir ikke færre verktøy for kommunene uten at vi ordner opp i infrastrukturen, hvordan formidler vi dette best mulig - fellesløsningene i seg selv er ikke spennende nok. Hvordan skal rådet involvere seg og hvor går evt. grensen til lobbyvirksomhet?

Videre oppfølging:

Nytt nasjonalt geodataråd understreker den tverrsektorielle verdien av satsingsforslaget knyttet til Norge digitalt fellesløsninger. Et nytt råd fulgt av ytterligere gode brukseksempler vurderes.

Sak 7/2024 - Innspill til rådets videre arbeid og tema for kommende møter

Det ble tid til en kort diskusjon i grupper om arbeidsmåte og aktuelle tema for geodatarådet. Noen hovedpunkt fra oppsummeringen:

Arbeidsform

- Fortsatt behov for å diskutere hva rådet skal være og hvor vi skal begynne. Departementet må utfordres mer på dette.
- Etablere en best mulig dialog med departementet om hva geodatarådet skal være og hva som er forventningene til rollen – hva har skjedd, hva er bra?
- Hvordan passer geodatarådet inn i den nasjonale arkitekturen knyttet til utvikling og styring av nasjonalt digitalt økosystem.
- Ønske om å gjøre geodatarådet mer synlig. Kan vi kombinere møter med Digitaliseringskonferansen og synliggjøre oss der?
- Hvilke erfaringer har vi fra tidligere perioder for rådet - se erfaringsrapport.
- Geodatarådet representerer en stor bredde i sektorer og mange mulige interesser – rollekonflikter kan oppstå.
- Lobbyvirksomhet og å pushe satsingsforslag kan oppfattes som uheldig. Vi bør avklare hvor grensen går og hvor mye har anledning til å påvirke.
- Rolle helst i et tidlig stadium – rådet ber om at xx får i oppdrag å.....
- Etablering av arbeidsgrupper kan være en god måte gå inn i omfattende tema. Eksempelvis kan en arbeidsgruppe for KI være aktuelt.

Aktuelle tema

- Kan vi bidra til bedre forståelse i KDD om betydningen av geodata.
- Vi må ha en ambisjon for å komme med politisk spiselige anbefalinger.
- Digitaliseringsstrategien – hva kan vi bygge videre på fra denne?
- Strakstiltak for synliggjøring – vi må bidra til å løfte frem brukerhistorier.
- Regelverksutvikling i EU og konsekvenser for Norge – viderebruksutvalget?
- Arealplanlegging og beredskap er tverrsektorielle tema med stor betydning for kommunene.
- KS satsing på Kommunale fellestjenester – som del av det digitale økosystemet – kan presenteres i samarbeid med DigDir?
- Integrasjon og samhandling mellom ulike typer geodata
- Læring på tvers mellom sektorer – eks. Land- hav – Barentswatch
- Datadeling - Hva skal være åpent og hva skal være skjermet?
- Forretningsutvikling og modeller for samarbeid offentlig – privat.
- Hvordan få data tilbake fra privat sektor – for å øke samfunnsnyten
- Etablering av arbeidsgruppe for eksempler på tverrsektorielt samarbeid, geodatastrategi og kunstig intelligens.

Videre oppfølging:

Leder for Nasjonalt geodataråd vil videreføre dialogen med departementet om prioritering av tema. Kunstig intelligens, tilpasning til kommende EU regelverk, digitaliseringsstrategi og datadeling er noen aktuelle tema – eventuelt kombinert med etablering av arbeidsgrupper. Det vurderes å gi et råd knyttet til satsingsforslag for fellesløsningene.

Sak 8/2024 - Eventuelt

Ingen saker

Neste møte vil finne sted på Teams 2. oktober 2024.

Neste heldagsmøte vil finne sted i Oslo 20. november.

Samhandlingsområde for Nasjonalt geodataråd finner du på:

[Nasjonalt geodataråd | Generelt | Microsoft Teams](#)